

Національне агентство України з питань державної служби
Центр адаптації державної служби до стандартів
Європейського Союзу
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ

*Навчально-методичний комплекс
для підвищення кваліфікації державних службовців
та посадових осіб місцевого самоврядування*

Івано-Франківськ
2013

Розробники:

Дзвінчук Дмитро Іванович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри державного управління та місцевого самоврядування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу;

Баран Марія Петрівна, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу;

Мазак Андрій Вальдемарович, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Рецензенти:

Грицяк Ігор Андрійович, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри європейської інтеграції Національної академії державного управління при Президенті України;

Прокопенко Леонід Львович, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри права та європейської інтеграції Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України.

Європейська інтеграція та євроатлантичне співробітництво Є ?? України : навчально-методичний комплекс для підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування : розробники Д. І. Дзвінчук, М. П. Баран, А. В. Мазак. — Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. — 76 с.

ISBN

Навчально-методичний комплекс підготовлено в рамках виконання науково-дослідної роботи «Методичне забезпечення здійснення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва» (номер державної реєстрації 0113U003679); він містить документи щодо організації підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України.

Видання призначене для працівників системи професійного навчання й підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

УДК 35.08:374.7(07)

© Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2013

© Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, 2013

ISBN

ЗМІСТ**ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА**

підвищення рівня професійної компетентності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва	4
Пояснювальна записка	4
Тематичний план	8
Зміст лекційних занять	9
Плани практичних занять	12
Самостійна робота слухачів	17
Підготовка та захист випускної роботи	17
Контрольні питання для самоперевірки	23
Список рекомендованої літератури	32

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

для перевірки рівня професійної компетентності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва	41
--	----

ТРЕНІНГОВА ПРОГРАМА

для осіб, що здійснюють підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва	63
Пояснювальна записка	63
Особливості та методи навчання дорослих	64
Зміст та завдання тренінгу	69
Список рекомендованої літератури	72

ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

підвищення рівня професійної компетентності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Професійна програма підвищення рівня професійної компетентності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва визначає зміст і обсяг навчання, перелік знань та умінь, якими повинні опанувати слухачі, необхідне методичне забезпечення навчального курсу, форму контролю та вимоги до оцінювання знань слухачів.

Підвищення рівня професійної компетентності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва здійснюється на виконання:

– Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України на 2008–2015 роки» від 05.11.2008 р. № 974;

– Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» від 02.06.2010 р.;

– Указу Президента України «Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» від 12.03.2013 р. № 128/2013 р.;

– Указу Президента України «Про Стратегію державної кадрової політики на 2012–2020 роки» від 01.02.2012 р. № 45/2012;

– Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 р. № 1629-IV;

– Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. № 2411-VI;

– Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування» від 07.07.2010 р. № 564;

– Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2013 рік» від 13.02.2013 р. № 73-р.

Мета підвищення кваліфікації – підвищення рівня професійної компетентності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва.

Цільова група підвищення кваліфікації: державні службовці і посадові особи місцевого самоврядування, до компетенції яких належать питання європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва; працівники вищих навчальних закладів, наукових установ, які здійснюють підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва.

Передумовами навчання за професійною програмою є наявність у слухачів загальноосвітнього рівня підготовки та загальних уявлень на базі вищої освіти, а також досвіду практичного виконання завдань і функцій держави у сфері європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва.

У результаті навчання *слухачі повинні знати:*

– сутність та природу інтеграції в контексті процесів глобалізації, передумови, чинники та види інтеграційних процесів;

- зміст ідей та проектів «об'єднання Європи», «єднання розмаїтостей», «міжурядової співпраці», розвиток пан'європейського руху, їх значення для формування європейської ідентичності та сучасних інтеграційних процесів у Європі;
- основні концепції європейської інтеграції;
- особливості та механізми європейської інтеграції;
- етапи розвитку європейської інтеграції від економічної до політичної, її суперечності та труднощі;
- етапи розширення Європейського Союзу та їх особливості;
- напрями співпраці України з Європейським Союзом;
- історію утворення Північноатлантичного оборонного альянсу та віхи його розвитку;
- пріоритети співробітництва Україна-НАТО.

Слухачі повинні уміти:

- визначати тенденції розвитку європейської інтеграції в цілому;
- аналізувати тенденції трансформації політичної системи ЄС;
- аналізувати засновницькі договори Європейського Союзу, принципи формування, структуру та повноваження його інститутів;
- самостійно оцінювати процеси поглиблення європейської інтеграції, розширення Європейського Союзу;
- визначати особливості функціонування основних інституцій ЄС;
- аналізувати передумови, фактори і тенденції розширення Європейського Союзу;
- визначати позитивні та негативні наслідки європейського інтеграційного вектору України;
- осмислювати процеси, перспективи та наслідки сучасних інтеграційних процесів і місця в них України;
- аналізувати процес євроатлантичного співробітництва та його наслідки для України.

У ході підвищення кваліфікації слухачі програми *оволодівають професійними компетенціями* щодо:

- підготовки аналітичних довідок, пропозицій, доповідей щодо політики європейської інтеграції та шляхів її реалізації на підставі практичного досвіду держав-членів ЄС і держав-кандидатів на вступ у ЄС;
- консультування представників органів державної влади і місцевого самоврядування щодо вибору ефективних інструментів і варіантів реалізації стратегії європейської інтеграції;
- оцінки динамічних та статичних ефектів інтеграції, а також наслідків здійснення широкомасштабних проектів Євро-союзу;
- аналізу головних проблем реалізації євроінтеграційних прагнень України;
- побудови та оцінки ймовірних сценаріїв вступу України до ЄС;
- ідентифікації напрямів та шляхів узгодження позицій України та ЄС у пріоритетних сферах співробітництва між країнами, адаптації основних елементів європейських політик до умов України;
- проведення переговорів щодо створення та реалізації проектів що фінансуються фондами ЄС;
- реалізації комунікативних зв'язків у сфері євроатлантичного співробітництва України.

Освітня стратегія програми підвищення рівня професійної компетентності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва базується на поєднанні аудиторної (лекції, практичні заняття у формі групових дискусій, презентацій, практичних вправ, аналізу ситуаційних завдань тощо), самостійної навчально-пізнавальної роботи слухачів (виконання випускної роботи), контролюючих заходів (поточний контроль, презентація і захист випускної роботи).

Бюджет навчального часу на опанування навчального матеріалу, передбаченого професійною програмою, становить

72 години (2 кредити ECTS), у тому числі 54 години аудиторних занять.

За результатами навчання слухачі отримують *Свідоцтво про підвищення кваліфікації* за зразком, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України «Про документи про освіту та вчені звання» від 12.11.1997 р. № 1260.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Навчальний змістовий модуль (НЗМ)	Всього, год.	У тому числі:		
			лекції	практичні заняття	само-стійна робота
1	Еволюція європейської інтеграції	8	4	2	2
2	Право та інституції Європейського Союзу	10	4	2	4
3	Євроінтеграційна перспектива України	18	8	6	4
4	Північноатлантичний оборонний альянс: історія та сьогодення	6	2	2	2
5	Євроатлантичне співробітництво України	8	4	2	2
6	Адаптація вітчизняного державного управління та місцевого самоврядування до надбань ЄС	18	8	6	4
Захист випускної роботи		4	–	4	–
Разом:		72	30	24	18

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

НЗМ 1. Еволюція європейської інтеграції

Лекція 1. Походження й розвиток європейської інтеграції. Європа як історична, культурна та соціальна спільність. Ідейне обґрунтування європейської єдності. Проект Європейського Союзу А. Бріана. Ліга Націй та питання європейської інтеграції. Друга світова війна та військові союзи європейських держав. Повоєнний план Дж. Маршалла. Створення Ради Європи як виразника європейської інтеграції. Європейська інтеграція та «холодна війна».

Лекція 2. Європейський Союз — спільнота європейських держав. План Р. Шумана. Європейська спільнота з вугілля та сталі. Утворення Європейського економічного співтовариства та Євроатому. Євроінтеграція без Великобританії. Поглиблення й розширення «Спільного ринку». Поглиблення євроінтеграційних процесів. Маастрихтський договір. Шенгенська угода. Запровадження спільної валюти. Розширення ЄС 2004 р. Спроба прийняття конституції. Розширення ЄС 2007 та 2013 рр. Подолання економічної кризи.

НЗМ 2. Право та інституції Європейського Союзу

Лекція 3. Європейське врядування як різновид державного управління. Суб'єкти європейського врядування. Наднаціональні органи ЄС. Європейські стосунки «непідпорядкування». Процедура прийняття управлінських рішень. Стандарти європейського врядування. Європейський адміністративний простір. Кадрова політика в об'єднаній Європі. Особливості проходження цивільної служби в ЄС.

Лекція 4. Правова система в розширеному Європейському Союзі. Право ЄС як правова система sui generis. Джерела права ЄС. Надбання ЄС (acquis communautaire). Принципи європейського права. Сфери дії права Євросоюзу. Галузі

права ЄС. Правові інститути Євросоюзу. Відповідальність за порушення європейських правових норм.

НЗМ 3. Євроінтеграційна перспектива України

Лекція 5. Виклики сучасного світу і Україна. Глобалізація. Постіндустріальне суспільство. Соціокультурні та економіко-політичні риси постмодерну. Проблеми західного світу та їх вирішення. Глобальні та регіональні конфлікти. Соціокультурні та політичні проблеми сучасності. Економічні моделі сучасності. Україна й СОТ. Демократизація управління. Принцип субсидіарності в управлінні.

Лекція 6. Співробітництво України та ЄС: віхи історії. Правова основа взаємовідносин України та Євросоюзу. «Східне партнерство». Основні події українсько-європейської співпраці. Співпраця у сфері безпеки та оборони. Торговельно-економічне співробітництво. Співробітництво у сфері юстиції і внутрішніх справ. Спільні екологічні заходи. Співробітництво в енергетичній сфері. Співпраця у транспортній галузі. Співпраця у гуманітарній сфері. Болонський процес.

Лекції 7–8. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Підготовка Угоди про асоціацію. Політична асоціація та економічна інтеграція України. Основні складові Угоди. Принципи Угоди. Мета Угоди. Зміст Угоди. Галузеве співробітництво. Інституційні, загальні й прикінцеві положення Угоди. Набуття чинності Угоди про асоціацію. Порядок реалізації Угоди. Переваги й ризики впровадження положень Угоди. Наслідки реалізації положень Угоди для міжнародного становища України та взаємовідносин з державами-сусідами.

НЗМ 4. Північноатлантичний оборонний альянс: історія та сьогодення

Лекція 9. НАТО як система колективної безпеки. Історичні передумови виникнення НАТО. Північноатлантичний договір. Мета діяльності Альянсу. Структура НАТО. Прин-

ципи та механізми діяльності НАТО. Співробітництво НАТО з міжнародними організаціями. Політико-економічний потенціал держав-членів НАТО. Стандарти НАТО як вияв ефективної управлінської системи. Розширення НАТО. НАТО в системі взаємовідносин Росії та США.

НЗМ 5. Євроатлантичне співробітництво України

Лекції 10–11. Взаємовідносини Україна-НАТО. Історія співпраці України й Альянсу. План дій Україна-НАТО. Співробітництво у військовій сфері. Співпраця у сфері науки і техніки. Функціональне забезпечення безпекової політики держави. Національна система координації взаємовідносин з Альянсом. Переваги й ризики зближення України та НАТО. Подолання стереотипів про НАТО та інформаційна політика. Двосторонні відносини України з країнами-сусідами, які є членами НАТО. Перспективи співробітництва України з НАТО.

НЗМ 6. Адаптація вітчизняного державного управління та місцевого самоврядування до надбань ЄС

Лекція 12. Форми державного правління та форми державного устрою як основні детермінанти формування національних систем державного управління. Поняття держави. Унітарні держави та федеративні держави. Конфедеративний державний устрій. Вплив форм державного устрою на державне управління. Поняття форми правління. Монархія і її різновиди. Республіка та різновиди правління: президентська форма правління, парламентська форма правління, змішана форма правління. Взаємообумовленість між формою правління та системою державного управління.

Лекція 13. Адміністративна та муніципальна реформи. Система органів влади в Україні. Концепція адміністративної реформи в Україні. Муніципальна реформа та Європейська хартія місцевого самоврядування. Потреба зміни адміністративно-територіального устрою. Централізація та децентралізація вла-

ди. Регіональна політика. Розмежування політичного та адміністративного управління. Реформа державної служби та служби в органах місцевого самоврядування. Судова реформа.

Лекції 14–15. Забезпечення реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції України. Управлінські аспекти адаптації національного законодавства до надбань Європейської Спільноти. Інституційне оформлення європейського напрямку розвитку України. Напрями реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та Угоди про зону вільної торгівлі з ЄС. Впровадження європейських стандартів. Відповідність критеріям членства в Євросоюзі. Забезпечення «чотирьох свобод» ЄС. Гармонізація митної політики. Забезпечення недопущення дискримінації. Міграційна політика. Реформа виборчої системи. Врахування досвіду євроінтеграції країн Центрально-Східної Європи при виробленні державної політики України. Перспективи подальшої євроінтеграції.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

НЗМ 1. Еволюція європейської інтеграції

Практичне заняття 1. Історія об'єднаної Європи.

Питання для обговорення (дискусії):

1. Ідея європейської єдності.
2. Рада Європи — виразник європейської інтеграції.
3. План Р. Шумана.
4. Європейська спільнота з вугілля та сталі.
5. Маастрихтський договір.
6. Євро — спільна валюта.
7. Розширення ЄС у XXI ст.

Практичне завдання: Змодельувати й обґрунтувати наслідки подолання економічної кризи для розвитку Європейського Союзу у найближчі роки.

НЗМ 2. Право та інституції Європейського Союзу

Практичне заняття 2. Особливості державно-управлінських відносин в ЄС.

Питання для обговорення (дискусії):

1. Право ЄС як правова система *sui generis*.
2. Надбання ЄС (*acquis communautaire*).
3. Правові акти Європейського Союзу.
4. Наднаціональні органи ЄС.
5. Процедура прийняття управлінських рішень.
6. Стандарти європейського врядування.
7. Особливості проходження цивільної служби в ЄС.

Практичне завдання: Визначити можливі наслідки відмови країни-члена ЄС виконувати взяті при вступі до Спільноти зобов'язання у сфері адміністрування.

НЗМ 3. Євроінтеграційна перспектива України

Практичні заняття 3–4. Аспекти європейської інтеграції України.

Питання для обговорення (дискусії):

1. Проблеми західного світу та їх вирішення.
2. Економічні моделі сучасності.
3. Україна й СОТ.
4. Правова основа взаємовідносин України та Євросоюзу.
5. «Східне партнерство».
6. Основні події українсько-європейської співпраці.
7. Співпраця у сфері безпеки та оборони.
8. Торговельно-економічне співробітництво.
9. Співробітництво у сфері юстиції і внутрішніх справ.
10. Спільні екологічні заходи.
11. Співробітництво в енергетичній сфері.
12. Співпраця у транспортній галузі.
13. Співпраця у гуманітарній сфері.
14. Болонський процес.

Практичні завдання: 1) Сформулювати першочергові заходи, спрямовані на повноцінне впровадження принципу субсидіарності у систему місцевого самоврядування України;

2) Розробити проект інформаційної регіональної програми щодо переваг і ризиків євроінтеграції.

Практичне заняття 5. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Питання для обговорення (дискусії):

1. Підготовка Угоди про асоціацію.
2. Основні складові Угоди.
3. Мета Угоди.
4. Набуття чинності Угоди про асоціацію.
5. Порядок реалізації Угоди.
6. Переваги й ризики впровадження положень Угоди.

Практичне завдання: Оцінити наслідки реалізації положень Угоди про асоціацію для міжнародного становища України та взаємовідносин з державами-сусідами.

НЗМ 4. Північноатлантичний оборонний альянс: історія та сьогодення

Практичне заняття 6. НАТО — система колективної безпеки.

Питання для обговорення (дискусії):

1. Історичні передумови виникнення НАТО.
2. Мета діяльності Альянсу.
3. Структура НАТО.
4. Принципи та механізми діяльності НАТО.
5. Політико-економічний потенціал держав-членів НАТО.
6. Стандарти НАТО як вияв ефективної управлінської системи.

7. Розширення НАТО.

Практичне завдання: Проаналізувати текст Північноатлантичного договору та визначити переваги у сфері безпеки й оборони, які отримують ті держави-члени НАТО, що мають обмежені внутрішні ресурси.

НЗМ 5. Євроатлантичне співробітництво України

Практичне заняття 7. Співпраця України з НАТО.

Питання для обговорення (дискусії):

1. План дій Україна-НАТО.
2. Співробітництво у військовій сфері.
3. Співпраця у сфері науки і техніки.
4. Національна система координації взаємовідносин з Альянсом.
5. Переваги й ризики зближення України та НАТО.
6. Відносини України з країнами-сусідами, які є членами НАТО.
7. Перспективи співробітництва України з НАТО.

Практичне завдання: Розробити першочергові заходи, спрямовані на подолання стереотипу про НАТО як агресивний військовий блок.

НЗМ 6. Адаптація вітчизняного державного управління та місцевого самоврядування до надбань ЄС

Практичні заняття 8–9. Реформування системи державного управління та місцевого самоврядування України в контексті євроінтеграції.

Питання для обговорення (дискусії):

1. Унітарні та федеративні держави.
2. Вплив форм державного устрою на державне управління.

3. Вплив форми правління на формування системи державного управління.
4. Система органів влади в Україні.
5. Концепція адміністративної реформи в Україні.
6. Європейська хартія місцевого самоврядування.
7. Муніципальна реформа.
8. Реформа адміністративно-територіального устрою.
9. Централізація та децентралізація влади.
10. Регіональна політика.
11. Розмежування політичного та адміністративного управління.
12. Реформа державної служби та служби в органах місцевого самоврядування.

Практичні завдання: 1) Оцінити переваги й ризики запровадження виборності суддів для реформування системи державного управління загалом й судової реформи зокрема;

2) Визначити ключові пріоритети «доброго врядування», які мають бути запроваджені в систему державного управління й державної служби України в контексті європейського вибору.

Практичне заняття 10. Напрями реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції України.

Питання для обговорення (дискусії):

1. Аспекти адаптації національного законодавства до надбань ЄС.
2. Реалізація Угоди про зону вільної торгівлі з ЄС.
3. Впровадження європейських стандартів.
4. Відповідність критеріям членства в Євросоюзі.
5. Забезпечення «чотирьох свобод» ЄС.
6. Недопущення дискримінації.
7. Перспективи подальшої євроінтеграції.

Практичне завдання: Визначити ключові положення вітчизняного виборчого законодавства, які потребують удосконалення відповідно до європейських стандартів.

САМОСТІЙНА РОБОТА СЛУХАЧІВ

Сьогодні період застосовності знань, які одержані у вищому навчальному закладі, скоротився до 3–5 років, тому значно зростає роль самостійної освітньої діяльності фахівців, у тому числі й державних службовців. Самостійна робота є важливим резервом підвищення ефективності підвищення кваліфікації.

Цілі самостійної роботи:

— прищеплення самостійності як риси особистості й стереотипу пізнання, тобто потреби до поповнення та оновлення знань;

— набуття вмінь і практичних навичок техніки самостійної роботи, уміння визначати методи і засоби розв'язання проблем;

— поглиблення професійних умінь, знань та навичок.

Важливою організаційною функцією самостійної роботи слухачів є зовнішній зворотний зв'язок з метою консультацій, надання методичної допомоги, стимулювання, отримання інформації про хід засвоєння знань.

Відведений на самостійну роботу навчальний час використовується для поглиблення теоретичних знань, підготовки до практичних занять та написання випускної роботи.

ПІДГОТОВКА ТА ЗАХИСТ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Випускна робота є самостійною письмовою працею слухача курсів підвищення кваліфікації.

При написанні випускних робіт реалізуються такі *завдання*:

— закріплення і поглиблення знань, отриманих слухачами у процесі навчання;

— залучення слухачів до самостійної роботи з фаховою літературою;

- формування навичок пошуку необхідних джерел і матеріалів;
- набуття слухачами досвіду чітко, послідовно і грамотно письмово викладати теоретичні положення;
- розвиток умінь аналізу, узагальнення, формулювання висновків.

Кожне дослідження, у тому числі й випускна робота, від творчого задуму до остаточного оформлення праці має неповторну специфіку. Однак усі вони наділені загальними особливостями, які охоплюють універсальні послідовні процеси (етапи):

- 1) Вибір теми, обґрунтування її актуальності і визначення рівня її розробленості; вибір об'єкта, предмета, окреслення мети і завдань дослідження.
- 2) Нагромадження необхідної наукової інформації, пошук, вивчення й аналіз літературних та інших джерел з теми дослідження; вибір напрямів дослідження з огляду на його мету.
- 3) Відпрацювання теоретичних передумов дослідження.
- 4) Вибір методів дослідження, які є інструментами здобуття фактичного матеріалу, необхідною умовою досягнення поставленої мети.
- 5) Написання тексту роботи, оформлення її вступу і висновків, опис використаних джерел і створення додатків.
- 6) Підготовка до захисту і захист випускної роботи.

Актуальність випускної роботи залежить від того, наскільки її результати сприятимуть вирішенню конкретних практичних завдань або усуненню протиріч у сфері європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України. Мета роботи здебільшого міститься у формулюванні теми. Як правило, її вбачають у виявленні залежностей між певними факторами, з'ясуванні зв'язків між явищами, встановленні умов усунення недоліків у процесах, розкритті можливостей удосконалення процесів, пізнанні закономірностей і тенденцій розвитку та ін. Мета дослідження конкретизується в його завданнях, які дають уявлення про спрямованість роботи. За-

вдання розкривають мету дослідження і у сукупності повинні бути адекватними їй.

Наявність мети й завдань є передумовою для обґрунтованого вибору методів, засобів дослідження, методів оброблення результатів дослідження, способів, за допомогою яких вони будуть інтерпретовані й відповідно оформлені.

Оформлення випускної роботи має відповідати вимогам ДСТУ «3008–95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення»; список використаних джерел повинен подаватися згідно із ДСТУ ГОСТ 7.1.2006. «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

Випускна робота виконується на комп'ютері й друкується на одній стороні вертикально орієнтованих аркушів паперу білого кольору формату А4 (210x297 мм). Обсяг письмової роботи повинен становити приблизно 1,0 авторського аркуша (40 тис. знаків, включаючи пробіли між словами та знаки пунктуації). Для друку використовується шрифт Times New Roman; колір шрифту — чорний; розмір шрифту — 14 пт. На одній сторінці розміщується до 30 рядків тексту, що відповідає використанню міжрядкового інтервалу 1,5. При друкуванні встановлюються поля: зліва — 30 мм, справа — 10–15 мм, зверху і знизу — по 20 мм. За умови дотримання вищезазначених вимог рекомендований обсяг роботи становить 22–25 сторінок (без списку використаних джерел та додатків).

Структура роботи включає: титульний аркуш; план; вступ (із зазначенням актуальності обраної теми, мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження); основну частину (не менше двох розділів, структурованих у підрозділи); висновки; список використаних джерел (10–15 позицій); додатки (за потреби). Наявність посилань (у квадратних дужках) в основній частині роботи є обов'язковою.

Прилюдний захист випускної роботи відбувається у формі презентації основних матеріалів дослідження на останньому у практичному занятті професійної програми.

Рекомендується вибрати індивідуальну *тему випускної роботи* відповідно до одного із нижченаведених напрямків:

1. Адаптація вітчизняного фінансового законодавства до норм і вимог Європейського Союзу.
2. Адміністративна реформа в Україні: на шляху до європейських стандартів публічного управління.
3. Боротьба з ухилянням від сплати податків: імплементація європейських норм.
4. Бюджетна політика Євросоюзу у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону.
5. Взаємовідносини України і Європейського Союзу: економічний аспект.
6. Взаємодія інституцій громадянського суспільства з органами державної влади: здобутки та актуальні проблеми в контексті євроінтеграції.
7. Вплив державного управління на людський розвиток в умовах трансформації українського суспільства в умовах євроінтеграції.
8. Вступ на державну службу: вітчизняний і зарубіжний досвід.
9. Гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні на шляху до Європейського Союзу.
10. Держава та місцеве самоврядування: інституціональні та правові аспекти взаємодії в об'єднаній Європі.
11. Державне управління якістю життя населення: окремі проблеми та напрямки удосконалення в контексті європейського вибору.
12. Державний контроль (вказати конкретну сферу чи галузь управління) та шляхи його модернізації в умовах євроінтеграційних процесів.
13. Державно-правовий механізм протидії корупції в Україні: впровадження європейських стандартів.
14. Довіра до державної влади як чинник зменшення соціогенних ризиків: впровадження європейського досвіду.

15. Екологічна безпека України в контексті екологічних програм ЄС: організаційно-правова природа та основний зміст.
16. Економічні засади реалізації програми земельної реформи в регіоні в умовах євроінтеграції.
17. Економічні умови впровадження європейських підходів до організації зеленого туризму.
18. Ефективна правова політика як чинник здійснення інтеграційних реформ.
19. Євроатлантичне співробітництво у сфері (вказати конкретну сферу управління).
20. Європейський досвід державно-громадського забезпечення якості вищої освіти.
21. Здійснення соціального забезпечення державних службовців в Європі: досвід для України.
22. ЗМІ в контексті міжкультурного діалогу доби глобалізації.
23. Інституційна сутність місцевого самоврядування як елемента публічної влади та його співвідношення з громадянським суспільством в країнах Європи.
24. Компетентнісний підхід в управлінні людськими ресурсами державної служби (на прикладі держави-члена ЄС).
25. Механізм створення моделі публічного управління європейського зразка в державній службі України.
26. Механізми забезпечення політичної нейтральності в системі державної служби (на прикладі однієї з європейських країн).
27. Моделі управління кадровим забезпеченням у зарубіжних країнах.
28. Наднаціональні та національні механізми регулювання міграційних потоків в Європейському Союзі.
29. Національна безпека України: аспект євроатлантичного співробітництва.

30. Необхідність та шляхи вдосконалення адміністративно-територіального устрою України з урахуванням європейських підходів.

31. Особливості діяльності органів виконавчої влади у прикордонних районах (на прикладі конкретного району).

32. Особливості розробки регіональних цільових програм та процес їх виконання в контексті євроінтеграції.

33. Північноатлантичний оборонний союз: основні етапи становлення.

34. Підходи до побудови системи класифікації посад державних службовців країнах ЄС.

35. Поліпшення фінансової бази місцевого самоврядування: європейський досвід для України.

36. Політична нейтральність державних службовців як гарантія стабільності й високого професіоналізму державного апарату: національна модель та зарубіжний досвід.

37. Порівняльний аналіз службових прав та обов'язків державних службовців України та країн ЄС.

38. Проблематика антикризового управління (на прикладі держави-члена ЄС).

39. Проблеми централізації та децентралізації влади в Україні з урахуванням європейських підходів.

40. Професійна етика на державній службі: європейський вимір.

41. Професіоналізація служби в органах місцевого самоврядування: шляхи удосконалення в умовах євроінтеграції.

42. Реформування судової влади в Україні: європейський вимір.

43. Розвиток місцевого самоврядування України та європейський досвід проведення муніципальних реформ.

44. Роль НАТО у забезпеченні європейської безпеки.

45. Роль міфів у системі публічного управління (на прикладі хибних стереотипів про НАТО).

46. Роль та місце соціальної відповідальності в європейському державному управлінні.

47. Світовий досвід побудови електронного уряду та шляхи його реалізації в Україні.

48. Становлення механізмів публічного адміністрування в Україні в контексті раціоналізації державного управління.

49. Сутність, принципи та роль міжнародних фінансів для розвитку України.

50. Теоретико-правова проблематика формування європейської публічної служби в Україні.

51. Теоретико-прикладні аспекти розробки та реалізації регіональних та муніципальних цільових програм соціально-економічного розвитку.

52. Удосконалення державної політики (вказати конкретну сферу чи галузь управління) в контексті євроінтеграції.

53. Управління якістю та теорія ощадливого менеджменту в контексті трансформації державного управління.

54. Формування і розвиток лідерських здібностей державного службовця: європейський досвід.

55. Шляхи підвищення якості життя населення в умовах європейських інституційних перетворень.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Дайте характеристику Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору.

2. З якими парламентськими і неурядовими організаціями співпрацює НАТО?

3. За якими основними напрямками реалізується ініціатива «Східне партнерство»?

4. Коли і у зв'язку з чим виникли ініціативи Середземноморського Союзу та Східного партнерства?

5. Коли і чому були сформульовані Копенгагенські та Мадридський критерії?

6. На яких основоположних документах базуються відносини України з Організацією Північноатлантичного договору?

7. На яких рівнях відбуваються контакти між НАТО і ОБСЄ?

8. На які основні групи поділяються джерела права ЄС?

9. Назвіть інструменти та форми правової гармонізації.

10. Назвіть варіанти моделей інституційного забезпечення європейської інтеграції, які можливо впровадити в Україні.

11. Назвіть відомих європейських діячів 40-х рр. XX ст. та їх інтеграційні проекти.

12. Назвіть держави, які визнано потенційними претендентами на вступ в ЄС у найближчій перспективі. Які європейські країни мають статус держави-кандидата на вступ до ЄС?

13. Назвіть найбільш поширені міфи про НАТО. Як можна боротися з хибними стереотипами про НАТО?

14. Назвіть основні етапи розвитку співпраці нашої держави з Північноатлантичним оборонним альянсом.

15. Назвіть основні передумови для удосконалення організаційного (координаційного) механізму державного управління адаптацією національного законодавства до надбань Європейської Спільноти.

16. Назвіть політичні, економічні та адміністративні критерії, які виробив Євросоюз для країн, які бажають стати його членами.

17. Назвіть правові передумови створення зони вільної торгівлі України з Європейським Союзом.

18. Назвіть складові функціональної структури державного управління процесом євроатлантичного співробітництва України. Дайте їм коротку характеристику.

19. Назвіть сучасні тенденції кадрової політики країн ЦСЄ.

20. Назвіть так звані «чотири свободи» Європейського Союзу.

21. Назвіть три категорії міжнародних угод, які складають частину права ЄС.

22. Наскільки глобалізація, демократизація, перехід до ринкової економіки та європейська інтеграція є потужними факторами змін у системі державного управління? Яких саме трансформацій у системі державного управління України вони потребуватимуть?

23. Охарактеризуйте особливості конституційної кризи в ЄС 2003–2007 років.

24. Охарактеризуйте військову структуру НАТО.

25. Охарактеризуйте кадрову політику у системі державної служби країн ЦСЄ. У чому особливості процесів набору кадрів, кар'єрного просування, оплати праці, навчання, професійної етики державних службовців країн центрально-східного регіону?

26. Охарактеризуйте нинішню модель інституційного забезпечення європейської інтеграції.

27. Охарактеризуйте організаційно-правове забезпечення функціонування НАТО.

28. Охарактеризуйте основні нормативні кроки, які здійснила НАТО щодо питання розширення в середині 1990-х років.

29. Охарактеризуйте особливості централізованої та децентралізованої моделей інституційного забезпечення європейської інтеграції.

30. Охарактеризуйте процес розвитку та становлення Альянсу.

31. Охарактеризуйте Стратегічні концепції НАТО.

32. Охарактеризуйте сучасні виклики та загрози безпеці. Що таке асиметричні загрози? Наведіть приклад з міжнародного життя.

33. Оцініть наслідки для зовнішньої політики Росії вступу до НАТО країн колишнього СРСР та держав-учасниць колишнього Варшавського договору.

34. Перерахуйте основні механізми співпраці НАТО країнами-партнерами.

35. Під час проведення яких миротворчих операцій НАТО співпрацювало з ООН?

36. Поясніть підстави формування у суспільній свідомості певної недовіри до вимог ЄС, цінностей, закріплених в Установчих Договорах ЄС, тих чи інших демократичних норм.

37. Проаналізуйте основні аспекти трансформації НАТО в умовах формування нового середовища безпеки.

38. Проаналізуйте основні вимоги для приєднання до НАТО, які були вперше сформульовані для розширення 1999 року?

39. Проаналізуйте основні етапи євроінтеграційного процесу

40. Проаналізуйте основні положення Плану дій Україна-НАТО. Як розвивалося співробітництво нашої держави із НАТО у військовій сфері?

41. Проаналізуйте основні принципи діяльності НАТО.

42. Сформулюйте найбільш вагомий результати співробітництва України з НАТО.

43. Сформулюйте основні стратегічні завдання євроатлантичного співробітництва України.

44. У чому основна відмінність позитивного та негативно-го розуміння безпеки?

45. У чому полягає головна проблема української стратегії європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва на фоні геополітичних змін з участю Росії?

46. У чому полягає суть Європейської політики сусідства (мета її розроблення, завдання, масштаб поширення тощо)?

47. У чому полягає суть трьох сфер дії права ЄС: предметної, територіальної та часової?

48. У чому полягала суть Плану Роберта Шумана?

49. У чому полягала суть проекту Європейського Союзу А. Бріана?

50. У чому полягають основні функції Ради національної безпеки і оборони України?

51. У чому специфіка центрально-східноєвропейської політики управління персоналом? Чим пояснюється брак досліджень проблем кадрової політики країн ЦСЄ?

52. У чому суть принципів субсидіарності та пропорційності в праві ЄС?

53. У чому суть принципу недискримінації?

54. У чому суть трансформації Альянсу через призму географічної складової в його діяльності?

55. У який спосіб виникають спільні європейські простори? У яких спільних європейських просторах присутня Україна?

56. Хто (що) є учасниками (суб'єктами) європейського врядування?

57. Чи взаємопов'язані між собою розширення ЄС у 2004 та 2007 роках та Європейська політика сусідства?

58. Чи відбувається європеїзація в Україні? Наведіть приклади.

59. Чи може застосування інструментів оцінювання інституційного розвитку (CAF – єдині рамки оцінювання для організацій державного сектору, Шкала координації Меткафа, бенчмаркінг) сприяти розвитку державного сектору України? Якщо так, то як саме?

60. Чи може реалізація Європейської політики безпеки та оборони негативно вплинути на поглиблення відносин між ЄС і НАТО?

61. Чи передбачає «Східне партнерство» фінансування для країн-учасниць?

62. Чим відрізняється врядування від управління? З чим пов'язано виникнення європейського врядування?

63. Чим розширення ЄС на Схід 2004–2007 років відрізнялося від попередніх розширень?

64. Чим характеризуються європейські регіональні моделі управління персоналом?

65. Чому в умовах європейського врядування відносини координації переважають над відносинами субординації?
66. Чому європейська інтеграція в 50-х рр. ХХ ст. відбувалася без Великобританії?
67. Чому інформаційна безпека виступає чинником політичної безпеки?
68. Чому реформування та розвиток системи судочинства потребували особливої уваги у процесі підготовки до членства в ЄС країн колишнього соціалістичного табору?
69. Що є визначальним для формулювання внутрішніх і зовнішніх засад безпеки України? Назвіть принципи національної безпеки.
70. Що є механізмом реалізації Європейської політики сусідства?
71. Що означає право ЄС у широкому розумінні? Що означає право ЄС у вузькому розумінні?
72. Що означає принцип верховенства права ЄС?
73. Що означає принцип добросовісної співпраці?
74. Що означає термінологічне словосполучення «право ЄС як правова система *sui generis*»?
75. Що означають основні та неписані джерела права?
76. Що означають поняття «спільний ринок» та «внутрішній ринок» ЄС?
77. Що передбачав План Плевена?
78. Що складає нормативно-організаційне забезпечення координації співробітництва України з НАТО?
79. Що складає основу політичної безпеки держави? Проаналізуйте роль політичних еліт у забезпеченні безпеки України.
80. Що таке розподілена лояльність?
81. Що таке «транзитний соціум»? Яким чином це поняття, пояснюючи особливості соціокультурної ситуації в Україні та в державах ЄС, демонструє близькість цих держав щодо їх соціокультурних реалій?

82. Що таке Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ)?
83. Що таке Європейський адміністративний простір? Коли і чому виникла концепція Європейського адміністративного простору?
84. Що таке Європейський економічний простір (ЄЕП)?
85. Що таке європеїзація? Як співвідносяться поняття «європеїзація» та «європейська інтеграція»?
86. Що таке партнерство заради миру (ПЗМ)?
87. Що таке первинне законодавство ЄС? Яким є вторинне законодавство ЄС?
88. Що таке правова гармонізація, яка відбувається в межах Європейського Союзу?
89. Що таке Шенгенське *acquis*?
90. Що є характерним для сучасної міжнародної безпеки?
91. Як варто розуміти поліцентричність структури?
92. Як варто тлумачити принцип прямої дії?
93. Як вплинули романо-германська та англо-американська правові сім'ї на правову систему ЄС?
94. Як співвідноситься право ЄС з європейським та міжнародним правом?
95. Як співвідноситься право ЄС з правом держав-членів ЄС?
96. Як утворився Північноатлантичний альянс?
97. Як ухвалюються рішення в НАТО? Яка роль Північноатлантичної ради у прийнятті рішень?
98. Як характеризуються загальні принципи права ЄС?
99. Яка мета діяльності Альянсу? Назвіть основні завдання НАТО у галузі безпеки.
100. Яка модель адаптації національного законодавства до *acquis* ЄС використовується в Україні? Назвіть її недоліки.
101. Яка роль Верховної Ради України в питанні забезпечення реалізації політики європейської інтеграції України?
102. Яка роль Консолідованих договорів про Європейський Союз в європейській інтеграції?

103. Яка роль НАТО у боротьбі з піратством?
104. Яка роль політичних і професійних міжнародних організацій у розвитку підготовки державних службовців країн ЦСЄ? Яке значення у розвитку кадрової політики мав вступ до ЄС?
105. Яке законодавство складає основні джерела права ЄС?
106. Яке значення мала повоєнна допомога США Європі та як вона сприймалася?
107. Яке місце громадського контролю у національній безпеці?
108. Який орган державної влади відповідає в Україні за адаптацію її законодавства до законодавства ЄС? Які нормативно-правові акти у сфері європейської інтеграції ухвалювалися в Україні протягом 2010–2013 рр.?
109. Якими були особливості євроінтеграції в умовах «холодної війни»?
110. Якими є мета та основні завдання створення Сил швидкого реагування НАТО?
111. Якими є організаційно-управлінські засади співпраці України й НАТО?
112. Якими є орієнтири на найближче майбутнє європейської інтеграції у східноєвропейському та південному напрямках?
113. Якими є природа загроз національній безпеці України? Охарактеризуйте напрями державної політики безпеки України.
114. Якими є пріоритети співробітництва між Україною і НАТО у сфері науки і техніки?
115. Якими є характерні риси європейського врядування?
116. Якими можуть бути основні стратегічні результати механізму «Східного партнерства» для країн-учасниць?
117. Якими рисами повинен володіти державний службовець XXI століття? В чому полягають основні характеристики службової кар'єри?

118. Яких нових вмінь і навичок потребуватиме європейська інтеграція від українських державних службовців? Чи готова державна служба України відповісти на виклики європейської інтеграції?
119. Які галузі права ЄС існують? На які види поділяються інститути права ЄС?
120. Які головні аспекти удосконалення кадрової політики в сфері державної служби України з огляду на досвід країн ЄС?
121. Які групи функцій здійснюють інституції ЄС?
122. Які документи ООН були використані при формуванні правової основи діяльності НАТО?
123. Які інструменти міжнародного права можна вважати стандартами належного врядування? До яких міжнародних договорів, конвенцій приєдналася Україна?
124. Які існують моделі адаптації національного права до права ЄС? Назвіть приклади.
125. Які історичні передумови утворення НАТО?
126. Які країни є учасниками «Східного партнерства» та які його завдання?
127. Які основні уроки підготовки до членства в ЄС країн колишнього соціалістичного табору? Якою мірою досвід підготовки європейських країн до членства в ЄС може бути застосований в Україні?
128. Які основні характеристики НАТО як організації зі спільними ліберально-демократичними цінностями?
129. Які підходи до систематизації та класифікації принципів права ЄС існують в науковій літературі?
130. Які події у Європі і світі зумовили початок процесу адаптації Північноатлантичного Альянсу до нових геополітичних умов?
131. Які правові акти входять до групи типових актів? Що таке нетипові правові акти?

132. Які причини слабких результатів роботи органів державної влади України з виконання існуючих домовленостей з ЄС, зафіксованих у Порядку денному асоціації?

133. Які проблеми у сфері адаптації громадської думки до ідей євроінтеграції та сприйняття європейських цінностей виникають сьогодні в Україні? Наведіть конкретні приклади.

134. Які стандарти європейського врядування було узагальнено і вироблено протягом 2000-х років під час підготовки до розширення на Схід?

135. Які умови та процедури відповідальності за порушення права ЄС закладені в положеннях засновницьких договорів?

136. Які форми економічної інтеграції існують?

137. Які характерні риси притаманні інституційній системі ЄС?

138. Які характерні риси функціональних принципів права ЄС?

139. Якою мірою дослідження системи європейського врядування є актуальним для сучасного стану розвитку України?

140. Яку роль у правовій системі ЄС відіграють принципи права Євросоюзу?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Асоціація ЄС – Україна: що це дасть Вам [Текст] : Представництво Європейського Союзу в Україні. – К., 2012. – 20 с.
2. Бадрак В. Шлях до НАТО: вимір безпеки [Текст] : В. Бадрак, С. Згурець, М. Самусь, О. Набоченко, М. Канарський. – К., 2006. – 222 с.
3. Бачення Політики Партнерства НАТО після Чиказького Саміту для України та євроатлантичної безпеки [Текст] : аналітично-інформаційне видання : Упорядники: О. Коломієць, В. Базан. – К., 2013. – 121 с.
4. Битяк Ю. П. Правові основи формування та функціонування органів державної влади у контексті євроінтеграції [Текст] : мо-

нографія : Ю. П. Битяк, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка, О. Г. Данильяна. – Х. : Право, 2010. – 384 с.

5. Білоус О. Євроатлантична інтеграція України: проблеми та перспективи [Текст] : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] : О. Білоус, І. Доцяк, В. Климончук. – Івано-Франківськ, 2007. – 108 с.
6. Відносини Україна – НАТО [Електронний ресурс] // Сайт : Організація Північноатлантичного договору. – Режим доступу : http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_37750.htm
7. Грицяк І. А. Європейське управління: теоретико-методологічні засади [Текст] : монографія : І. А. Грицяк. – К. : Вид-во «К.І.С.», 2006. – 398 с.
8. Грицяк І. А. Правова та інституційна основи Європейського Союзу [Текст] : підручник : За заг. ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, О. Рудіка, Л. Прокопенка, В. Стрельцова. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2009. – 620 с.
9. Громадяни про інтеграцію України: результати фокус-груп [Електронний ресурс] // Національна безпека і оборона. – 2013. – № 4–5. – С. 98–104 // Сайт : Центр Разумкова. – Режим доступу до журн. : http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD_141-142_ukr.pdf
10. Державна служба [Текст] : навчальний посібник : Колектив авторів ; за загальною редакцією професора С. М. Серьогіна. – К. : ТОВ «СІК ГРУП Україна», 2013. – 526 с.
11. Державне управління [Текст] : курс лекцій : Колектив авторів ; за загальною редакцією професора Д. І. Дзвінчука. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. – 616 с.
12. Державне управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції [Текст] : навчальний посібник : В. В. Говоруха, В. Г. Бульба, А. Є. Тамм, А. В. Меляков та ін. ; за заг. ред. В. П. Горбуліна. – К. : ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2006. – 200 с.
13. Дзвінчук Д. І. Методичні рекомендації з проведення самостійної та індивідуальної роботи з студентами та слухачами магістратури спеціальності «Державна служба» в умовах інтен-

- фікації навчання [Текст] : Д. І. Дзвінчук. — Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. — 92 с.
14. ДСТУ 3008–95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення [Текст]. — К. : Держстандарт України, 1995. — 86 с.
 15. ДСТУ ГОСТ 7.1.2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання [Текст]. — К. : Держспоживстандарт України, 2007. — 47 с.
 16. Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. : Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. — К. : НАДУ, 2011. — Т. 7 : Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції : наук.-ред. колегія: І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) та ін. — 2011. — 764 с.
 17. Європейська інтеграція [Текст] : навчальний посібник [для студентів ВНЗ та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління»] : Колектив авторів ; за загальною редакцією професорів І. А. Грицяка та Д. І. Дзвінчука. — Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. — 464 с.
 18. Європейська інтеграція на початку нового тисячоліття [Текст] : довідник : Склад. А. М. Круглов, І. Озимок, Т. С. Астепенко, В. В. Руссу. — Ч.1. Чернівці, 2010.— 212 с.
 19. Європейська інтеграція України: внутрішні чинники і зовнішні впливи [Електронний ресурс] : аналітична доповідь Центру Разумкова // Національна безпека і оборона. — 2013. — № 4–5. — С. 2–71 // Сайт : Центр Разумкова. — Режим доступу до журн. : http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD_141-142_ukr.pdf
 20. Європейський проект та Україна [Текст]: монографія : А. В. Єрмолаєв, Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова [та ін.]. — К. : НІСД, 2012. — 192 с.
 21. Європейський Союз чи Митний Союз громадська думка [Електронний ресурс] // Національна безпека і оборона. — № 4–5. — 2013. — С. 104–132 // Сайт : Центр Разумкова. — Режим доступу до журн. : http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD_141-142_ukr.pdf

22. ЄС — Україна: поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі [Текст] : Представництво Європейського Союзу в Україні. — К. , 2013. — 24 с.
23. Загальна інформація про Раду Європи [Електронний ресурс] // Сайт : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=224218455&cat_id=223565004
24. Заключна заява та рекомендації Дев'ятнадцятого засідання КПС [Електронний ресурс] // Сайт : Комітет Верховної Ради України з питань європейської інтеграції. — Режим доступу : http://comeuroint.rada.gov.ua/komevpoint/control/uk/publish/printable_article?art_id=56511
25. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 № 2411-VI [Електронний ресурс] // Сайт : Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
26. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV [Електронний ресурс] // Сайт : Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
27. Закон України «Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами» від 10.11.1994 № 237/94-ВР [Електронний ресурс] // Сайт : Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/237/94-вр>
28. Інституційне забезпечення європейської інтеграції [Електронний ресурс] // Сайт : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=230525707&cat_id=223236991
29. Кашкин С. Ю. Право Европейского Союза [Текст] : С. Ю. Кашкин, А. О. Четвериков, П. А. Калиниченко и др. : учеб. пособ. : Отв. ред. С. Ю. Кашкин. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Проспект, 2011. — 274 с.

30. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) [Текст] : пер. Г. Друзенко, С. Друзенко ; за заг. ред. Г. Друзенко. — К. : К.І.С., 2010. — 536 с.
31. Конституційні акти Європейського Союзу [Текст] . — Частина 1 : Упоряд. Г. Друзенко; за заг. ред. Т. Качки. — К. : Юстиніан, 2005. — 512 с.
32. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] // Сайт : Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr/page>
33. Копійка В. В. Європейський Союз: заснування і етапи становлення [Текст] : В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко. — К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. — 448 с.
34. Критерії членства в СОТ, ЄС ТА НАТО. Інтеграційні перспективи України [Текст] : аналітичне дослідження : В. Р. Сіденко, І. І. Жовква, Г. М. Немиря, Г. М. Перепелиця : Гол. ред. І. І. Жовква. — Вид. 3-тє, доповнене та перероблене. — К., 2007. — 84 с.
35. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України [Текст] : наук. доп. : Авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. — К. : НАДУ, 2013. — 120 с.
36. На шляху інтеграції України до ЄС // Інформаційний бюлетень з євроінтеграційних питань. — 2013. — № 1 (січень-березень). — 36 с. [Електронний ресурс] // Сайт : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/docs/Euro_bulletin-1.pdf
37. На шляху інтеграції України до ЄС // Інформаційний бюлетень з євроінтеграційних питань. — 2013. — № 2 (квітень). — 45 с. [Електронний ресурс] // Сайт : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/docs/Euro_bulletin-2.pdf
38. На шляху інтеграції України до ЄС // Інформаційний бюлетень з євроінтеграційних питань. — 2013. — № 3 (травень). — 54 с. [Електронний ресурс] // Сайт : Урядовий портал. Єдиний

- веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/docs/Euro_bulletin-3.pdf
39. На шляху інтеграції України до ЄС // Інформаційний бюлетень з євроінтеграційних питань. — 2013. — № 4 (червень). — 51 с. [Електронний ресурс] // Сайт : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/docs/Euro_bulletin-4.pdf
40. На шляху інтеграції України до ЄС // Інформаційний бюлетень з євроінтеграційних питань. — 2013. — № 5 (липень). — 40 с. [Електронний ресурс] // Сайт : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/docs/Euro_bulletin-5.pdf
41. На шляху інтеграції України до ЄС // Інформаційний бюлетень з євроінтеграційних питань. — 2013. — № 6 (серпень). — 38 с. [Електронний ресурс] // Сайт : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/docs/Euro_bulletin-6.pdf
42. НАТО [Електронний ресурс] // Сайт : Організація Північноатлантичного договору. — Режим доступу : <http://www.nato.int/cps/uk/natolive/index.htm>
43. Національна безпека України: стратегічні пріоритети та шляхи їх реалізації [Текст] : матеріали «круглого столу» : За заг. ред. О. В. Литвиненка. — К. : НІСД, 2011. — 64 с.
44. Нормативно-правове забезпечення стратегічного курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію [Текст] : навчальний посібник-хрестоматія : У 2 частинах : Уклад. : І. В. Артёмов, Д. В. Вітер, Л. І. Загайнова, О. М. Казакевич, О. М. Руденко. — Ужгород : Ліра, 2007. — 346 с.
45. Органи співробітництва з ЄС [Електронний ресурс] // Сайт : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=224240163&cat_id=223290265
46. Пайфер, Стівен. Зовнішні впливи на європейську інтеграцію України [Електронний ресурс] : Стівен Пайфер // Національна безпека і оборона. — 2013. — № 4–5. — С. 71–75 // Сайт : Центр Разумкова. — Режим доступу до журн. : <http://www>

- razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD_141-142_ukr.pdf
47. Петров Р. А. Транспозиція «acquis» Європейського Союзу в правові системи третіх країн [Текст] : монографія : Р. А. Петров. — К. : Истина, 2011. — 384 с.
48. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура, відносини з Україною [Текст] : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління»] : Колектив авторів ; за загальною редакцією професора Д. І. Дзвінчука. — Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. — 632 с.
49. Порядок денний асоціації Україна — ЄС із внесеними змінами, схвалений на засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС 15.05.12 [Електронний ресурс] // Сайт : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=223286414
50. Порядок денний асоціації Україна — ЄС із внесеними змінами, схвалений на засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС 24.06.13 [Електронний ресурс] // Сайт: Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=223286414
51. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Державної цільової програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України на 2008–2015 роки» від 5 листопада 2008 № 974 [Електронний ресурс] // Сайт: Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974-2008-p>
52. Проект угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами [Електронний ресурс] // Сайт : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/docs/Agreement/AA_Body_text.pdf
53. Прокопенко Л. Л. Розвиток регіонального співробітництва України в контексті європейської інтеграції [Текст] : монографія : Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, І. Д. Шумляєва ; за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. — Д. : ДРІДУ НАДУ, 2008. — 132 с.
54. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України» від 12.03.2013 № 6/н [Електронний ресурс] // Сайт : Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0001525-13>
55. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України» [Електронний ресурс] // Сайт : Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/n0002525-12>
56. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14.06.1994 [Електронний ресурс] // Сайт : Законодавство України. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012
57. Угоди між Україною та ЄС (рамкові угоди, зовнішня політика та безпека, юстиція, свобода та безпека, торговельно-економічне співробітництво, секторальне співробітництво, науково-технологічне співробітництво та міжлюдські контакти, фінансове співробітництво та технічна допомога, інше) [Електронний ресурс] // Сайт : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=224148609&cat_id=223279892
58. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України» [Електронний ресурс] // Сайт : Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/389/2012/paran5#n5>
59. Указ Президента України «Про затвердження Річної національної програми співробітництва Україна — НАТО на 2013 рік» № 371/2013 [Електронний ресурс] // Сайт : Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/371/2013>
60. Україна — НАТО: «за» та «проти» [Текст] : Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України ; Т-во «Зна-

ння» України ; Наук.-дослід. центр правової інформації Акад. правових наук України : О. А. Палій (підгот.). — К. : Т-во «Знання» України, 2007. — 23 с.

61. Членство України у Раді Європи [Електронний ресурс] // Сайт : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=224226915&cat_id=223565201
62. Чугаєв О.А. Валютна інтеграція в Європейському Союзі [Текст] : навчальний посібник : О.А. Чугаєв. — К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. — 191 с.
63. Яснюк В. Міфи та реальність щодо НАТО і переваги членства України в Альянсі [Електронний ресурс] : Владислав Яснюк // Сайт : Інтернет-холдинг Олега Соскіна. — Режим доступу : <http://soskin.info/ea/2006/1-2/20060118.html>

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ^{1*}

для перевірки рівня професійної компетентності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва

1. Франція, Італія, Німеччина, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, підписали договір про заснування Європейської спільноти вугілля і сталі (ECSC — European Coal and Steel Community), метою якого стало об'єднання європейських ресурсів з виробництва сталі й вугілля у:

- а) 1951 році +
- б) 1953 році
- в) 1955 році

2. Європейська Економічна Спільнота (ЕЕС — European Economic Community) створена в:

- а) 1953 році
- б) 1955 році
- в) 1957 році +

3. Сьогодні до складу Європейського Союзу (ЄС) входить:

- а) 25 держав
- б) 28 держав +
- в) 30 держав

4. Право Європейського Союзу у широкому розумінні:

- а) всі правові норми європейських країн, що визнають політику Євросоюзу
- б) всі правові норми Європейського Союзу (acquis Communautaire) +

1 *Тестові завдання передбачають вибір тільки однієї правильної відповіді, яка у цьому збірнику позначена знаком «+»

в) всі правові норми шести країн-засновників Європейських Співтовариств

5. Головування в Європейському Союзі держави-члена змінюється:

- а) що півроку +
- б) щороку
- в) раз на два роки

6. Спільна для більшості країн ЄС валюта — євро — була введена в готівковий обіг з:

- а) 1999 році
- б) 2002 році +
- в) 2004 році

7. Останнє розширення ЄС, коли до спільноти приєдналася Хорватія, відбулося у:

- а) 2004 році
- б) 2007 році
- в) 2013 році +

8. Основоположним документом, ратифікованим усіма державами-членами ЄС, який визначає подальші напрями реформування спільноти, сьогодні є:

- а) Копенгагенські критерії
- б) Конституція ЄС
- в) Консолідовані договори ЄС +

9. Правовою основою відносин між Україною та ЄС є:

- а) ініціатива ЄС «Східне партнерство»
- б) Угода про партнерство та співробітництво від 14 червня 1994 року +
- в) Конституція України

10. Ідея вступу України до Європейського Союзу:

- а) не схвалюється більшістю населення

- б) не досліджувалась соціологічними службами
- в) підтримується більшістю населення +

11. Сьогодні євроінтеграційна політика України може бути охарактеризована як:

- а) непослідовна у реалізації
- б) активна і прискорена +
- в) прозора і зрозуміла для ЄС

12. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ) — перший інституційний крок до створення Світової організації торгівлі (СОТ) — набрала чинності у:

- а) 1945 році
- б) 1948 році +
- в) 1956 році

13. Рішення про створення СОТ було підписано у:

- а) 1948 році в Нью-Йорку (США)
- б) 1986 році в Парижі (Франція)
- в) 1994 році в Марракеші (Марокко) +

14. Україна стала членом СОТ у:

- а) 2008 році +
- б) 2010 році
- в) 2012 році

15. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» прийнято українським парламентом у:

- а) 2005 році
- б) 2008 році
- в) 2010 році +

16. Адаптація (тобто, пристосування) законодавства України до законодавства ЄС передбачає:

а) приведення чинних правових актів у відповідність до стандартів і вимог, за якими розробляються і приймаються правові акти у ЄС +

б) приведення змісту всіх законів України до змісту законодавства ЄС

в) апроксимацію чинних правових норм в ключових галузях права

17. Основними бар'єрами на шляху створення Єдиного внутрішнього ринку були:

а) географічні, історичні, культурні

б) фізичні, технічні, податкові (митні) +

в) політичні, правові, історичні

18. Найважливішим критерієм, що спонукає донора підтримати проект є:

а) лаконічність викладу проекту та мінімальність витрат на його виконання

б) велика частка власного внеску у виконання проекту

в) відповідність цілей проекту пріоритетам донора та переконливе представлення того, що цілі проекту будуть досягнуті +

19. Основними свободами Єдиного внутрішнього ринку (Four Freedoms) виступають:

а) вільний рух товарів, свобода пересування людей, вільний рух послуг, вільний рух капіталу +

б) свобода підприємницької діяльності, вільна конкуренція, вільна преса

в) вільний «вхід» на внутрішній ринок, свобода пересування людей, вільна конкуренція

20. Бенефіціар проекту — це:

а) безпосередній виконавець проекту

б) посередник, що забезпечує фінансування заходів проекту

в) цільова група, на яку направлені заходи і яка отримує вигоду від реалізації проекту +

21. Чотири основні сфери захисту конкуренції у праві ЄС охоплюють:

а) захист інтересів національного сільськогосподарського виробника, контроль за тендерними закупівлями, захист інтелектуальної власності, контроль за підакцизними товарами

б) захист інтелектуальної власності, контроль за тендерними закупівлями, заборона зловживання домінуючим становищем, контроль за злиттям

в) заборона картельних угод, заборона зловживання домінуючим становищем, контроль за злиттям, контроль за наданням державної допомоги +

22. Скільки основних етапів включав у себе період формування європейського внутрішнього ринку ЄС?

а) два основні етапи

б) три основні етапи

в) «підготовчий» (або «нульовий») етап і три основних етапи +

23. Дипломатичні відносини між Україною і Російською Федерацією було встановлено:

а) 14 лютого 1992 року +

б) 24 серпня 1991 року

в) 1 грудня 1991 року

24. Відповідно до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» Україна є:

а) європейською незалежною, соціальною та правовою державою +

б) європейською демократичною державою

в) європейською позаблоковою державою

- 25.** Стратегічною метою України є:
- а) набуття членства в Митному Союзі
 - б) набуття членства в Європейському Союзі +
 - в) набуття членства в Організації Північноатлантичного договору
- 26.** Функції виконавчої влади на наднаціональному рівні в ЄС виконують:
- а) Європейський парламент
 - б) Європейська Комісія +
 - в) Рада Міністрів
- 27.** Що з нижченаведеного відноситься до типових правових актів Європейського Союзу?:
- а) закони, постанови, укази
 - б) протоколи намірів, резолюції, декрети
 - в) постанови, рішення, директиви, рекомендації та висновки +
- 28.** Єдиним наднаціональним інститутом ЄС, члени якого демократично обираються на основі прямого загального виборчого права є:
- а) Європейський парламент +
 - б) Європейська комісія
 - в) Європейська народна партія
- 29.** Гімн об'єднаної Європи — це:
- а) «Ода до радості» Людвіга ван Бетховена +
 - б) «Марсельєза» Клода Жозефа Руже де Ліля
 - в) «Знову на батьківщині» Генріха Гейне
- 30.** Дванадцять золотих зірок на прапорі Європейського Союзу символізують:
- а) число держав-засновників ЄС
 - б) число держав, які запровадили єдину валюту — євро
 - в) досконалість, повноту і єдність +

- 31.** Найсучасніші уявлення про європейську інтеграцію починаються з:
- а) заснування у 1922 році Ріхардом Ніколасом Куденгофе-Калергі у Відні Пан'європейського союзу
 - б) натхненної промови Міністра закордонних справ Франції А. Бріана 1929 р. у Лізі Націй
 - в) оцінки наслідків Першої та Другої світових воєн і з бажання забезпечити мир між європейськими націями +
- 32.** Автором першого проекту Європейського Союзу був:
- а) французький політик і державний діяч А. Бріан +
 - б) Прем'єр-міністр Франції А. Тардье
 - в) французький соціаліст — Л. Блюм
- 33.** Програма економічної допомоги Європі після Другої світової війни — «Програма відбудови Європи» — була розроблена у 1947 р.:
- а) Джорджем Маршаллом +
 - б) Гаррі Труменом
 - в) У. Черчіллем
- 34.** Створення Ради Європи як виразника європейської інтеграції відбулося у:
- а) 1946 р.
 - б) 1947 р.
 - в) 1949 р. +
- 35.** Чи впливала «холодна війна» на євроінтеграційні процеси?
- а) так, мала безпосередній вплив +
 - б) ні, не мала жодного впливу
 - в) так, у період «карибської кризи» 1962 р.

36. З метою поглиблення економічної інтеграції шість держав Європи в 1957 заснували:

а) Європейське економічне співтовариство (ЄЕС, Спільний ринок) (ЕЕС – European Economic Community) і Європейське співтовариство з атомної енергії (Євратом, Euratom – European Atomic Energy Community) +

б) Європейське об'єднання вугілля і сталі (ЕОВС, ECSC – European Coal and Steel Community)

в) Європейську спільноту (ЄС – European Communities)

37. Європейський Союз створений згідно з Договором про Європейський Союз (Маастрихтський договір), який був підписаний у:

а) 1990 р.

б) 1991 р.

в) 1992 р. +

38. Перше розширення ЄС (зі вступом Австрії, Фінляндії та Швеції) відбулося у:

а) 1991 р.

б) 1995 р. +

в) 2004 р.

39. Безпрецедентне розширення до 25 держав-членів Європейського Союзу відбулося у:

а) 1991 р.

б) 2003 р.

в) 2004 р. +

40. «Договір про запровадження Конституції для Європи»:

а) ратифікований усіма країнами ЄС та успішно функціонує з 29 жовтня 2004 року

б) внаслідок того, що референдуми про ратифікацію у Франції (травень 2005) і Нідерландах (червень 2005 року)

дали негативний результат, доля Конституційного договору лишається невизначеною +

в) офіційне підписання Європейської Конституції відбулося 13 грудня 2007 року, після ратифікації усіма країнами ЄС

41. Лісабонський договір набрав чинності у:

а) 1951 р.

б) 2007 р.

в) 2009 р. +

42. Шенгенська угода – договір «Про скасування паспортного митного контролю між країнами Європейського Союзу», первинно підписаний 14 червня 1985 сімома європейськими державами (Бельгією, Нідерландами, Люксембургом, Францією, Німеччиною, Португалією та Іспанією) – набула чинності у:

а) 1995 р. +

б) 1997 р.

в) 2012 р.

43. Суб'єктами європейського врядування є: наднаціональні органи ЄС; національні уряди 28 держав-членів; їхні субнаціональні органи влади (провінції, землі, кантони, регіони, воєводства, округи, райони, муніципалітети, графства, міста тощо); бізнес-структури, включаючи транснаціональні корпорації, малий та середній бізнес, сімейний бізнес або підприємництво; інститути громадянського суспільства, включаючи асоціації та платформи неурядових організацій (НУО), конфедерації профспілок та професійні асоціації, благодійні фонди та донорів-меценатів, національні або місцеві НУО та окремі громадські активісти

а) дане твердження правильне +

б) твердження неправильне

в) правильно все із вище переліченого, окрім бізнес-структур та інститутів громадянського суспільства

44. Стосунки «не-підпорядкування» пов'язують таких учасників європейського врядування:

а) наднаціональні органи ЄС, уряди держав-членів ЄС, незалежних експертів, представників груп інтересів, тиску або активістів громадянського суспільства, бізнес-громад та їх представників-лобістів +

б) наднаціональні органи ЄС, у першу чергу, інституційного трикутника ЄС (Комісії, Парламенту та Ради) та його інших інституцій

в) Україну та Російську Федерацію

45. Критерії членства в Європейському Союзі визначені у:

а) Маастрихтському договорі, Копенгагенських критеріях
б) Маастрихтському договорі, Копенгагенських критеріях та Схемі переговорів з окремою країною-кандидатом +

в) Конституції Європейського Союзу

46. Копенгагенські критерії включають виконання низки вимог за такими критеріями:

а) центральноєвропейський, східноєвропейський, західноєвропейський

б) політичний, економічний, «членський» +

в) критерії врядування притаманні ЄАП

47. Інституційний критерій членства в ЄС, відповідно до якого від країн-кандидатів вимагається створення належних управлінських інституцій та судових органів, підсилення їх дієздатності, забезпечення їх належними кадрами, що має не тільки прискорити адаптацію національного законодавства до норм і правил ЄС, але гарантуватиме впровадження і дотримання законів і дозволить новим членам ЄС скористатися перевагами членства сформульовано у:

а) Копенгагені

б) Парижі

в) Мадриді +

48. «Надбання спільноти» — правова система Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу (але не обмежується ними), прийняті в рамках Європейського співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ називається:

а) *acquis communautaire* +

б) *soft law*

в) *sui generis*

49. СІГМА (SIGMA) — це:

а) програма підтримки вдосконалення врядування та менеджменту — один з найпрестижніших аналітичних центрів Європейського Союзу, створений за ініціативи Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу +

б) інструмент інституціональної розбудови і нова форма безпосереднього технічного співробітництва між органами влади держав — членів ЄС та країн-бенефіціарів

в) програма Всеохоплюючої інституційної розбудови, яка є складовою частиною ініціативи Європейського Союзу «Східне партнерство»

50. Чи існує відповідальність за порушення права ЄС?

а) так, існує +

б) ні, не існує

в) так, існує лише для службовців ЄС

51. Традиційно виділяють такі сфери дії права ЄС:

а) політичну, економічну, соціальну, екологічну

б) предметну, територіальну і часову +

в) загальну та спеціальну

52. Джерела права ЄС поділяють на такі основні групи:

а) міжнародне право та національне право держав-членів

б) первинне право, вторинне право, міжнародні договори та судові прецеденти +

в) односторонні та двосторонні

53. Основними інституціями Європейського Союзу є:

а) Європейська Рада та Європейський Парламент

б) Європейська Рада, Європейський Парламент, Європейська Комісія, Рада Міністрів, Суд Європейського Союзу +

в) Президент Європейського Союзу та Рада Міністрів

54. Аббревіатура «ЄПС» — означає:

а) Європейська політика сусідства +

б) Європейський простір Союзу

в) Європейська податкова система

55. «Східне партнерство» — це

а) нова політика Європейського Союзу; має на меті створити на південь і схід від нових кордонів розширеного Європейського Союзу зону стабільності, миру і добробуту шляхом налагодження тісних довготривалих відносин з сусідніми країнами

б) політика залучення Росії до ЄС

в) політика Європейського Союзу, що має на меті зміцнення стосунків зі східними сусідами ЄС +

56. Ключові засади ЄПС

а) повністю відповідають національним інтересам України

б) не відповідають євроінтеграційним прагненням України +

в) не відповідають, оскільки Україна має власну податкову систему

57. Чорноморська синергія — це:

а) ініціатива Європейського Союзу, що має на меті двосторонні відносини ЄС з країнами Чорноморського регіону +

б) угода про перебування військово-морських сил Російської Федерації у Севастополі до 2042 р.

в) субрегіональне об'єднання 12 країн Чорноморського регіону

58. Основні напрями реалізації проекту «Східне партнерство» передбачають:

а) реалізацію програми комплексного інституційного розвитку (КІР) та впровадження механізму ТАІЕХ (Technical Assistance Information Exchange)

б) співпрацю у сфері політико-правових питань, регіонального розвитку, економіки, енергетики, міграції, мобільності та візових питань, безпеки та оборони, активізації діяльності громадянського суспільства +

в) нейтралізацію міфів Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

59. Для України «Східне партнерство»:

а) проходить планомірно та супроводжується чіткими політичними рішеннями

б) створює лише додаткові проблеми на шляху євроінтеграції

в) носить дуалістичний характер, оскільки, з одного боку визнання центральної ролі України у Східному партнерстві надає їй потенційні статусні переваги, які вона може використати для консолідації цього простору навколо себе на проєвропейській основі, а з іншого, зростання конкуренції між ЄС та Росією суттєво звужує межі для маневрування української дипломатії +

60. 16-й саміт Україна — ЄС за результатами якого було ухвалено Спільну заяву, переважна більшість положень якої стосуються виконання Україною низки передумов для забезпечення підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відбувся:

а) 25 лютого 2013 р.+

- б) 16 червня 2009 р.
- в) 24 серпня 1997 р.

61. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом під час Вільнюського саміту «Східного партнерства» заплановано на:

- а) січень 2020 р.
- б) грудень 2015 р.
- в) листопад 2013 р. +

62. Законодавчим органом Євросоюзу є:

- а) Європейський Парламент +
- б) Палата Аудиторів
- в) Європейська Комісія

63. Координацію співробітництва з ЄС при використанні інструментів технічної допомоги TAIEХ та Twinning, а також виконання Державної цільової програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України на 2008–2011 роки, термін дії якої було пролонговано до 2015 року здійснює:

- а) Координаційна рада з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу
- б) Національне агентство України з питань державної служби +
- в) Адміністрація Президента України

64. Європейська асоціація вільної торгівлі (англ. European Free Trade Association, EFTA) – це:

- а) одна із асоціацій ЄС, створена у 4 січня 1960 року
- б) зона вільної торгівлі, яка об'єднує митні території чотирьох європейських країн, які не вступили до Європейського Союзу, зокрема, Республіки Ісландія, Князівства Ліхтенштейн, Королівства Норвегії та Швейцарської Конфедерації, й забезпечує країнам-членам режим вільної торгівлі товара-

ми та послугами, а також гарантує вільний рух капіталів та фізичних осіб +

в) промисловий центр, що допомагає підтриманню зайнятості з метою меншого зацікавлення компаній переміщувати свою діяльність (операції) до Євросоюзу

65. Перспектива створення зони вільної торгівлі України з ЄС була визначена у:

- а) Угоді про партнерство і співробітництво +
- б) Угоді про асоціацію між Україною та ЄС
- в) Угоді про Європейську асоціацію вільної торгівлі

66. Болонський процес – це:

а) угода щодо стандартизації підходів до організації навчального процесу і функціонування вищої школи в Європейському Союзі

б) процес структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміни освітніх програм й інституційних перетворень у вищих навчальних закладах Європи +

в) процес впровадження досвіду підготовки студентів в університеті м. Болонья (Італія)

67. НАТО – це:

а) міжнародна політично-військова організація, військово-політичний блок 28 держав, що володіє всією необхідною інфраструктурою і системою органів з її управління +

б) перша міжнародна міждержавна організація, створена з метою розвитку співробітництва, досягнення миру і безпеки між народами

в) агресивний військовий блок, мета якого – встановлення світового панування

68. НАТО створено:

- а) 1 серпня 1945 р. на Потсдамській конференції
- б) 4 квітня 1949 р. у Вашингтоні +

в) 14 травня 1955 р. у Варшаві

69. Програма економічної допомоги Європі після Другої світової війни, висунута 1947 року держсекретарем США називається:

а) план Маршалла +

б) план Барбаросса

в) план протидії поширенню впливу СРСР і соціалістичних ідей на країни Західної Європи

70. Зовнішньополітична програма, висунута президентом США після Другої світової війни (1947 р.) основою якої була політика «стримування» СРСР у всьому світі — це:

а) план Маршалла

б) доктрина Трумена +

в) доктрина Кеннеді

71. Першим головнокомандувачем об'єднаних сил НАТО у Європі за згодою всіх держав був призначений:

а) Дуайт Д. Ейзенхауер +

б) Гаррі С. Трумен

в) Вільям Джефферсон «Білл» Клінтон

72. Карибська криза — це:

а) надзвичайно напружене протистояння між Радянським Союзом і Сполученими Штатами відносно розміщення Радянським Союзом ядерних ракет на Кубі в жовтні 1962 р. +

б) договір про заборону випробувань атомної зброї в атмосфері, космічному просторі і під водою від 5 серпня 1963 р.

в) радіаційне забруднення на групі островів в Атлантичному океані між Північною і Південною Америкою

73. Україна вступила до Ради північноатлантичного співробітництва у:

а) 1991р. +

б) 1994 р.

в) 1996 р.

74. Приєднання України до програми «Партнерство заради миру» відбулося у:

а) 1991р.

б) 1994 р. +

в) 1996 р.

75. Росія є учасником «Партнерства заради миру»:

а) так, від червня 1994 р. +

б) ні

в) так, від травня 1997 р. — часу підписання «Основоположного акта про взаємовідносини, співробітництво та безпеку між НАТО і Російською Федерацією»

76. Вашингтонський договір — це:

а) збірка договорів, укладених американським державним діячем, першим президентом Сполучених Штатів Джорджем Вашингтоном

б) резолюція, яка надавала дозвіл уряду США укладати в мирні часи договори про союзи з державами за межами Американського континенту

в) документ, укладений у Вашингтоні 4 квітня 1949 року десятима європейськими та двома північноамериканськими незалежними країнами, які взяли на себе зобов'язання щодо забезпечення взаємної оборони +

77. Виберіть правильне твердження:

а) НАТО є міжурядовою, а не наддержавною організацією, союзом незалежних, суверенних держав, що об'єдналися в інтересах спільної безпеки та захисту спільних цінностей +

б) НАТО є наддержавною організацією, союзом незалежних, суверенних держав, що об'єдналися в інтересах спільної безпеки та захисту спільних цінностей

в) НАТО — організація, що забезпечує стабільність на Європейському континенті

78. Штаб-квартира НАТО знаходиться у:
а) Барселоні
б) Брюсселі +
в) місце розташування штаб-квартири НАТО змінюється кожних 4 роки

79. Найвищим органом прийняття рішень в НАТО є:

- а) Північноатлантична рада +
- б) Комітет оборонного планування
- в) Верховна Рада НАТО

80. Найвищим військовим органом НАТО, що працює під політичним керівництвом Північноатлантичної ради, Комітету оборонного планування та Комітету ядерного планування і несе перед ними відповідальність за всю здійснювану в межах Альянсу військову діяльність є:

- а) Міністерство збройних сил
- б) Міжнародний військовий штаб
- в) Військовий комітет +

81. Підписання історичної Декларації НАТО – ЄС про ЄПБО (Європейську політику безпеки та оборони) відбулося:

- а) 1 грудня 1991 р.
- б) 16 грудня 2002 р. +
- в) 17 березня 2003 р.

82. НАТО співпрацює з такими міжнародними організаціями як:

- а) Радою Європи, Міжнародною організацією з міграції, Асамблеєю Західноєвропейського Союзу, Організацією з питань заборони хімічних озброєнь
- б) Радою Європи, Міжнародною організацією з міграції, Асамблеєю Західноєвропейського Союзу, Організацією з питань заборони хімічних озброєнь, Міжнародним комітетом Червоного Хреста Міжнародною федерацією товариств Чер-

воного Хреста та Червоного Півмісяця та іншими парламентськими і неурядовими організаціями +
в) з Митним Союзом

83. Стратегічними концепціями Альянсу були: Стратегічна концепція оборони північноатлантичної території (або «передових рубежів») (1950), Стратегічна концепція масованого контрудару (1957), Стратегічна концепція гнучкого реагування (1967), нова Стратегічна Концепція НАТО (1991), Стратегічна Концепція НАТО (1999):

- а) так +
- б) так, окрім Стратегічної концепції оборони північноатлантичної території (або «передових рубежів»)
- в) єдиним публічним документом НАТО була Стратегічна концепція 1991 року

84. План дій Україна-НАТО був ухвалений міністрами закордонних справ країн-членів Альянсу і України під час засідання в Празі:

- а) 10 січня 1994 р.
- б) 9 липня 1997 р.
- в) 22 листопада 2002 р. +

85. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору була підписана в столиці Іспанії Мадриді:

- а) 10 січня 1994 р.
- б) 9 липня 1997 р. +
- в) 22 листопада 2002 р.

86. Закон України «Про засади зовнішньої і внутрішньої політики» прийнятий Верховною Радою України:

- а) 01 червня 2010 р.
- б) 20 липня 2010 р.
- в) 1 липня 2010 р. +

87. Закон України «Про засади зовнішньої і внутрішньої політики»:

- а) передбачає підтримку вступу України до НАТО
- б) передбачає відмову України від вступу до НАТО та проголошує набуття позаблокового статусу нашої держави +
- в) передбачає підписання Україною договору про Митний Союз

88. На Бухарестському саміті 2008 року Україні було надано ПДЧ (План дій щодо членства)

- а) твердження правильне
- б) твердження неправильне +
- в) Україна є членом НАТО ще з 1994 р.

89. Україна і НАТО співпрацюють у сфері науки і техніки:

- а) твердження правильне +
- б) твердження неправильне
- в) Україна співпрацює з НАТО лише у військовій сфері

90. Чи виступає інформаційна безпека чинником політичної безпеки?

- а) так +
- б) ні
- в) частково

91. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору підписана у:

- а) 1997 р. +
- б) 2007 р.
- в) 2013 р.

92. Закон України «Про основи національної безпеки України» підписано:

- а) 19.06.2003 р. +
- б) 22.07.2003 р.
- в) 18.05.2013 р.

93. Чи чинним є Меморандум про взаєморозуміння щодо планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру та готовності до катастроф між Міністерством України з надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Організацією Північноатлантичного договору:

- а) так +
- б) ні
- в) цей документ підписано, але він так і не набув чинності

94. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України», який визначає правові засади організації та діяльності Ради національної безпеки і оборони України, її склад, структуру, компетенцію і функції було прийнято:

- а) 05.03.1998 р. +
- б) 14.04.1998 р.
- в) Закон перебуває на розгляді у Верховній Раді України

95. Структуру судової системи ЄС складають:

- а) Суд ЄС та Суд першої інстанції
- б) Суд ЄС, Суд першої інстанції, суди держав-членів ЄСс+
- в) спеціалізовані суди відповідно до свого фахового напрямку у соціальній, промисловій, екологічній, міграційній, освітній сфері, сфері наукових досліджень, зайнятості та охорони здоров'я.

96. Закордонна дипломатична установа України — представництво України при міжнародній організації, засноване з метою забезпечення постійного співробітництва України з Організацією Північноатлантичного Договору та участі в Раді Євроатлантичного Партнерства офіційно називається:

- а) місія +
- б) рада
- в) представництво

97. Національні координатори співробітництва України з НАТО сприяють:

а) розробці та впровадженню національних програм для забезпечення соціальної допомоги та підтримки найбільш потребуючого населення України незалежно від національної приналежності чи віросповідання

б) виконанню центральними органами виконавчої влади, державними органами завдань у відповідних сферах співробітництва з НАТО +

в) розгляду Президентом України пропозицій щодо визначення стратегічних і концептуальних підходів та напрямів розвитку співробітництва України з НАТО

98. Метою діяльності Організації Об'єднаних Націй (ООН) — міжнародної організації, яка заснована 24 жовтня 1945 року на конференції у Сан-Франциско на підставі Хартії Об'єднаних Націй є:

а) підтримання і зміцнення миру і міжнародної безпеки та розвиток співробітництва між державами світу +

б) сприяння міжнародному економічному і соціальному співробітництву та розвитку

в) збереження довоєнних кордонів між державами

99. Чи країни — члени НАТО та країни-партнери надали Україні допомогу у ліквідації наслідків сильних повеней, що сталися у 1995, 1998 та 2001 роках?

а) так +

б) ні

в) починаючи з 1997-го в Україні проводилися лише навчання ПЗМ, які мали на меті випробувати в дії процедури регування на повені та надання допомоги цивільному населенню

100. Функції фінансового контролю у ЄС здійснює:

а) Палата аудиторів +

б) Омбудсмен

в) Єврокомісія

ТРЕНІНГОВА ПРОГРАМА

для осіб, що здійснюють підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Євроінтеграція України сприймається як інструмент реалізації стратегічних цілей і завдань національного соціально-економічного, громадсько-політичного, культурного розвитку. Відтак, сьогодні постає потреба підвищення кваліфікації фахівців-тренерів з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва, які сприяли б засвоєнню державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування практичних навичок та умінь за європейськими стандартами, необхідних у діяльності сучасного управлінця як у сфері державного управління загалом, так у сфері європейської інтеграції й євроатлантичного співробітництва зокрема.

Тренінг передбачає проведення групових та індивідуальних занять, презентацій, інтерактивних та рольових ігор, дискусій та обговорень, які надалі учасники можуть використувати в навчальному процесі для підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Тренінг характеризується складністю та інформаційною насиченістю, оскільки окрім засвоєння вмій і навичок передбачають також опрацювання учасниками значної кількості фактичного матеріалу.

Тренінгова програма має на меті поглиблення та актуалізацію знань осіб, які залучаються до проведення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань

європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України.

Тривалість тренінгу — 8 год. (480 хв.) упродовж двох днів.

Учасникам тренінгу видається *сертифікат*.

ОСОБЛИВОСТІ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ

Навчання дорослих найбільш ефективно у неформальній обстановці, при мінімізації бар'єрів між учасником і тренером. Дорослі навчаються не так, як діти. Відбувається це тому, що дорослі люди:

- вважають себе автономними, зрілими та незалежними;
- додають нові знання чи досвід до вже наявних. Мають тенденцію до відкидання нових знань, якщо ці знання не вкладаються в систему вже існуючих їхніх переконань чи цінностей (є менш «гнучкими», ніж діти);
- мають мотивацію до навчання, пов'язану з практичними потребами, з якими вони зіштовхуються. ВчатьсЯ тоді, коли хочуть і коли здобуті знання чи досвід можуть застосувати на практиці;
- не завжди мають вільний час для навчання;
- є вимогливими і очікують компетентності від тренера;
- навчаються за власним бажанням. Найкращі результати бувають тоді, коли вони беруть участь в тренінгу з особистих причин. Вони мають зрозуміти, чому тема даного заняття є важливою саме для них;
- навчаються у тому випадку, якщо цілі заняття задовольняють їхні особисті потреби в житті або на роботі;
- приходять на заняття з намірами навчатися. І якщо їхні сподівання не виправдовуються, то вони перестають вчитися;
- найкраще навчаються в атмосфері активного залучення до процесу навчання. У них є певний досвід і вони можуть допомагати одне одному навчатися.

Слово «*тренінг*» походить від англійського «*to train*», що означає навчати, тренувати, дресировати. В Україні тренінги з'явилися на початку 90-х років.

Тренінг — це евристичний спосіб навчання; метод створення умов для навчання і саморозкриття учасників з метою самостійного пошуку ними способів вирішення потрібних завдань. Тренінг — інтерактивна форма навчання, метою якої є передача знань способом теоретичних лекцій, ділових ігор тощо з подальшим аналізом, а також практичних занять, результатом яких є формування й розвиток умінь і навичок. Тренінг — це запланований процес модифікації (зміни) ставлення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду, щоб досягти ефективного виконання в одному виді діяльності або в певній галузі.

Тренінг — це одночасно:

- процес пізнання себе та інших, який необхідно зробити цікавим і неповторним;
 - неформальне, невимушене, конструктивне спілкування;
 - ефективна форма опанування знаннями;
 - інструмент для формування умінь і навичок;
 - форма розширення власного набутого досвіду;
 - спеціальна технологія, яка допомагає краще зрозуміти та усвідомити потребу в особистісному розвитку та професійному вдосконаленні;
 - керівництво власними бажаннями та діями.
- Основні *складові тренінгів* («атрибути»):
- тренінгова група;
 - тренінгове коло;
 - спеціально обладнане приміщення та приладдя для тренінгу (фліпчарт, маркери тощо);
 - тренер;
 - правила групи;
 - атмосфера взаємодії та спілкування;
 - інтерактивні методи навчання;
 - структура тренінгового заняття;
 - оцінювання ефективності тренінгу.

Тренінгова форма навчання базується на *методиці участі*. Це означає, що вся група є активною учасницею процесу навчання, тому учасники можуть поділитися і обмінятися між собою своїми знаннями і проблемами, а також разом шукати оптимальне рішення. Під час тренінгу необхідно створити неформальне, невимушене спілкування учасників тренінгу, яке відкриває перед групою безліч варіантів розв'язання проблеми, сприяє розвитку групової динаміки, міжособистісних взаємин і норм у групі, заради якої вона зібралася або була сформована.

В основу тренінгу покладено такі *принципи*:

- активність (працюють всі, що дозволить засвоїти до 90 % інформації);
- творчість (створюються ситуації, які дозволяють розвинути творчі здібності);
- об'єктивація (усвідомлення) – (можна використати відеозапис поведінки учасників групи з переглядом і обговоренням);
- партнерське спілкування (враховуються інтереси інших учасників, їхні почуття, можливість помилятися і самим або з допомогою виправляти ці помилки).

Існує широкий вибір методів, які забезпечують різноманітність подачі матеріалу з питань європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва і гарантують, що учасникам тренінгу буде цікаво.

До цих *методів* належать:

- огляд мети заняття. Розкриття теми через пояснення учасникам завдань, які стоять перед ними, допоможе їм зрозуміти, чого конкретно очікує від них викладач;
- постановка питань з досліджуваної теми. Тренер може визначити, коли учасники вже мають якісь знання з теми заняття, і заохочує їх внесок у процес навчання. Тренер може поставити учасникам кілька ключових запитань, дати їм можливість відповісти, обговорити запропоновані варіанти відповідей, а потім перейти безпосередньо до теми;

– зв'язок теми із засвоєним у минулому матеріалом. Це допомагає у сприйнятті «загальної картини» і безперервності теми. Доцільно поєднувати теми так, щоб підведення підсумків однієї теми могло стати вступом до наступної теми;

– розповідь про особистий досвід. У деяких випадках тренер може поділитися своїм досвідом, щоб викликати інтерес, акцентувати увагу на основних моментах і підкреслити значущість теми. Учасникам, зазвичай, подобається слухати ці розповіді, якщо вони пов'язані з темою і використані доречно;

– зв'язок теми з реальними проблемами європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва. Багато навчальних тем можна пов'язати із ситуаціями, в яких багато учасників уже опинялися. Цей метод не тільки підвищує інтерес учасників, але й сприяє навчальному процесу, оскільки вони краще запам'ятовують нову інформацію у закріпленні вже знайомого матеріалу. Приклади можуть бути взяті з повсякденного життя чи пов'язані з певним процесом або інструментом;

– розбір ситуацій або знаходження шляхів розв'язання проблеми. Практичні приклади або постановка якоїсь проблеми (завдання) перед учасниками фокусують їх увагу на специфічній ситуації, яка пов'язана з темою заняття. Робота у невеликих групах звичайно підвищує інтерес до теми;

– застосування відеозаписів та інших засобів передачі інформації. Використання відповідних аудіовізуальних засобів може сприяти виникненню та підтримці інтересу до теми;

– застосування наочного приладдя. Тренер повинен мати набір пов'язаних з темою малюнків, плакатів, таблиць, а також акронімів тощо. Якщо їх застосовують доречно, то вони можуть викликати посмішку й у той же час допомогти учасникам краще запам'ятати потрібну інформацію;

– висловлення «провокуючих» тверджень. Ідея полягає в тому, що оголошується якась полемічна заява, яка викликає у групи певну реакцію;

– проведення демонстрації. Існує багато тем і навичок, які можуть бути продемонстровані на занятті за наявності відповідного мультимедійного обладнання, інструментів, що звичайно підвищує інтерес учасників;

– запрошення фахівця у сфері євроінтеграції та євроатлантичного співробітництва (наприклад, дипломата). Однак викладач повинен бути впевнений, що ця людина може зробити гарну презентацію, і його коментарі стосуватимуться поставленої теми. У цьому разі фахівець може збільшити зацікавленість учасників;

– використання ігрових ситуацій, розігрування ролей, імітування реальної управлінської ситуації. Усі ці методи породжують інтерес, залучаючи учасника до роботи, і тому корисні для ознайомлення з темою;

– «мозковий штурм» – метод висування творчих ідей у процесі розв’язування конкретної проблеми. Допускається формулювання навіть безглузвих, на перший погляд, ідей. Висунуті ідеї оцінюються за допомогою наперед розроблених критеріїв, кращі з них рекомендуються для впровадження;

– зв’язок теми з практичною роботою. Інтерес учасників до теми підвищується, якщо вони бачать її зв’язок зі своїми щоденними обов’язками.

Тренер може використовувати це, пов’язуючи мету, зміст і заходи курсу з реальними управлінськими ситуаціями.

Певне місце у процесі тренінгу посідають *структурні вправи* – це техніки, які використовуються для розвитку ефективних групових процесів. Процеси, що розвиваються під час виконання цих вправ, дають змогу групі створити сприятливу атмосферу для навчання.

ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ ТРЕНІНГУ

Тематичний план

№	Тема	Загальна тривалість, хв.	Методи роботи:						
			презентація, хв.	опрацювання інформації, хв.	індивідуальна робота, хв.	робота у групах, хв.	інтерактивна гра, хв.	дискусія, хв.	мозковий штурм, хв.
1	Вступ до тренінгу	15	10	5					
2	Особливості навчання дорослих	40	15			25			
3	Еволюція європейської інтеграції	90	20	20				20	30
4	Право та інституції Європейського Союзу	90	20	15	15	20	20		
5	Євроінтеграційна перспектива України	110	20		10	20		30	30
6	Євроатлантичне співробітництво України	90	20	20		20		30	
7	Оцінювання слухачів	30	10				20		
8	Підведення підсумків тренінгу	15		5				10	
Загалом:		480							

Завдання тренінгу

Тема 1. Вступ до тренінгу

Завдання:

- сформулювати в учасників розуміння мети та завдань тренінгу;
- визначити правила роботи;
- активізувати учасників до участі в тренінгу.

Тема 2. Особливості навчання дорослих

Завдання:

- поглибити знання про особливості навчання дорослих загалом та організацію підвищення кваліфікації фахівців зокрема;
- розглянути способи ефективної передачі інформації про європейську інтеграцію та євроатлантичне співробітництво України.

Тема 3. Еволюція європейської інтеграції

Завдання:

- розглянути основні події, що передували руху до об'єднаної Європи;
- проаналізувати основні етапи утворення Європейського Союзу;
- виокремити проблемні питання інтеграційних процесів.

Тема 4. Право та інституції Європейського Союзу

Завдання:

- охарактеризувати суб'єкти європейського врядування;
- розглянути процедуру та особливості прийняття рішень в Європейському Союзі;
- окреслити характеристики європейського права та європейських стандартів.

Тема 5. Євроінтеграційна перспектива України

Завдання:

- опрацювати характеристики понять «глобалізація», «постмодерн», «інформаційне суспільство»;
- виокремити проблеми європейської інтеграції України;
- охарактеризувати правове підґрунтя взаємовідносин України з ЄС;
- проаналізувати зміст Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом.

Тема 6. Євроатлантичне співробітництво України

Завдання:

- розглянути історію взаємовідносин України з НАТО;
- визначити напрями подолання хибних стереотипів про Північноатлантичний альянс;
- сформулювати перспективи євроатлантичного співробітництва України.

Тема 7. Оцінювання слухачів

Завдання:

- поглибити знання про форми і способи оцінювання учасників підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Тема 8. Підведення підсумків тренінгу

Завдання:

- визначити рівень реалізації очікувань учасників тренінгу;
- обговорити перспективи подальшого підвищення ефективності занять.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущенко В. П., Основи сучасної філософії освіти [Текст] : навчальний посібник В. Андрущенко, Д. Дзвінчук. — К.—Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. — 456 с.
2. Асоціація ЄС — Україна: що це дасть Вам [Текст] : Представництво Європейського Союзу в Україні. — К. , 2012. — 20 с.
3. Бадрак В. Шлях до НАТО: вимір безпеки [Текст] : В. Бадрак, С. Згурець, М. Самусь, О. Набоченко, М. Канарський. — К. , 2006. — 222 с.
4. Білоус О. Євроатлантична інтеграція України: проблеми та перспективи [Текст] : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] : О. Білоус, І. Доцяк, В. Климончук. — Івано-Франківськ, 2007. — 108 с.
5. Гончарук Н. М. Методика проведення соціально-психологічного тренінгу [Електронний ресурс] : Н. Гончарук. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspl/2010_7/140-159.pdf
6. Грицяк І. А. Європейське управління: теоретико-методологічні засади [Текст] : монографія : І. А. Грицяк. — К. : Вид-во «К.І.С.», 2006. — 398 с.
7. Грицяк І. А. Правова та інституційна основи Європейського Союзу [Текст] : підручник : За заг. ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, О. Рудіка, Л. Прокопенка, В. Стрельцова. — Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2009. — 620 с.
8. Державне управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції [Текст] : навчальний посібник : В. В. Говоруха, В. Г. Бульба, А. Є. Тамм, А. В. Меляков та ін. ; за заг. ред. В. П. Горбуліна. — К : ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2006. — 200 с.
9. Європейська інтеграція [Текст] : навчальний посібник [для студентів ВНЗ та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління»] : Колектив авторів ; за загальною редакцією професорів І. А. Грицяка та Д. І. Дзвінчука. — Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. — 464 с.
10. Європейський проект та Україна [Текст] : монографія : А. В. Єрмолаєв, Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова [та ін.]. — К. : НІСД, 2012. — 192 с.
11. Методика проведення тренінгів [Електронний ресурс] : Сайт : Національне агентство України з питань державної служби. — Режим доступу : <http://www.guds.gov.ua/sub/data/.../ua/.../m006.rar?..>
12. Нормативно-правове забезпечення стратегічного курсу України на європейську та євроатлантичну інтеграцію [Текст] : навчальний посібник-хрестоматія : У 2 частинах : Уклад. : І. В. Артёмов, Д. В. Вітер, Л. І. Загайнова, О. М. Казакевич, О. М. Руденко. — Ужгород : Ліра, 2007. — 346 с.
13. Основні положення щодо проведення тренінгів [Електронний ресурс] : Сайт : Освіта UA. — Режим доступу : <http://gu.osvita.ua/school/method/technol/598/>
14. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура, відносини з Україною [Текст] : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління»] : Колектив авторів ; за загальною редакцією професора Д. І. Дзвінчука. — Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. — 632 с.
15. Підготовка і проведення тренінгу [Електронний ресурс] : Сайт : Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти. — Режим доступу : http://www.ippo.edu.te.ua/files/gromad_osvita/resursy/trening_osnovni_pologennja/03_pidgotovka_provedennja.pdf
16. Проект угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами [Електронний ресурс] : Сайт : Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/docs/Agreement/AA_Body_text.pdf
17. Прокопенко Л. Л. Розвиток регіонального співробітництва України в контексті європейської інтеграції [Текст] : монографія : Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, І. Д. Шумляєва ; за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. — Д. : ДРІДУ НАДУ, 2008. — 132 с.
18. Радченко М. І. Особливості організації зворотного зв'язку на тренінгових заняттях у дорослій аудиторії [Електронний ре-

курс] : М. І. Радченко : Сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpip/1/2008_20/Radche.pdf

19. Тренінг для тренерів «Посилення співпраці влади та громадськості на місцевому рівні заради розвитку громади» [Електронний ресурс] : Сайт Лабораторії законодавчих ініціатив. — Режим доступу : http://parlament.org.ua/upload/docs/Presentation-1_ToT.pdf
20. Тренінги з європейської інтеграції та впровадження європейських проектів : посібник [Електронний ресурс] : Сайт Громадської організації «Європейський діалог». — Режим доступу : http://www.dialog.lviv.ua/files-ed/trainers/POSIBNYK_FM_06.pdf.

Навчальне видання

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ

*Навчально-методичний комплекс
для підвищення кваліфікації державних службовців
та посадових осіб місцевого самоврядування*

Комп'ютерна верстка: Оксана Микицей

Підписано до друку _____.2013.
Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 4,42.
Наклад _____ прим. Зам. _____.

Видавець: Видавництво «Місто НВ»
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 53.
Тел.: (0342) 55-94-93.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ІФ № 9 від 02.02.2001.

Віддруковано: Друкарня «Місто НВ»
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 53.

